Wprowadzenie

W fazie społeczeństwa informacyjnego podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturowego jest dostępność do wiedzy, której wykorzystanie umożliwia podnoszenie konkurencyjności poszczególnych firm i sektorów, a w konsekwencji gospodarki narodowej. Szczególne znaczenie w tym zakresie ma rozwój oraz powszechny dostęp do technik informacyjnych, umożliwiających gromadzenie, przetwarzanie i przesyłanie informacji, a następnie lepsze ich wykorzystanie w pracach naukowych, badawczo-rozwojowych i procesach zarządzania. Dlatego podstawowym celem działań powinno być możliwie szerokie uczestnictwo społeczeństwa w dokonujących się przemianach przyspieszających wkraczanie w informacyjną fazę rozwoju. Wykorzystanie technik informatycznych pozwala na znaczne oszczędności i skracanie skomplikowanych procedur obliczeniowych, sprawniejsze sterowanie procesami produkcyjnymi, usługowymi, lepszą kontrolę i zarządzanie złożonymi systemami administracyjnymi, ale równocześnie wymaga odpowiednio wykształconego człowieka i podnoszenia jego zasobów intelektualnych. W układach przestrzennych stopień zaawansowania procesu kształtowania społeczeństwa informacyjnego i wdrażanie nowoczesnych technologii zależy od stworzenia przez władze odpowiednich warunków. Wyrazem tego może być wypowiedź Joachima Reinharta, szefa Panasonic Europe[1]. Według niego ponad 10 lata temu pierwszą fabrykę korporacja zbudowała w Czechach, Polska w tym czasie nie była postrzegana przez korporację jako kraj odpowiedni dla lokalizacji tego typu inwestycji. Rozwój produkcji w Czechach związany był z ułatwieniami logistycznymi i dobrą infrastrukturą drogową. Na terenie krajów Europy Środkowej sieć firm, z którymi mógł koncern współpracować, była słabo rozwinięta, szczególnie jeżeli chodzi o komponenty elektroniczne. Dlatego do zaopatrywania tych fabryk w odpowiednie komponenty zaproszono firmy z Malezji, które uruchomiły swoje fabryki w pobliżu zakładów Panasonic. Trzy lata temu koncern zdecydował uruchomić produkcję w Japonii za około 1,3 mld euro. Główny wpływ na tę decyzję wywarła technologia i doświadczenie pracowników, natomiast nieistotne były koszty związane z zatrudnieniem, ponieważ produkcja jest w pełni zautomatyzowana. Podkreśla to wzrastającą rolę kształcenia i przygotowania odpowiednich zasobów pracy, aby można było rozwijać produkcję wykorzystującą najwyższe technologie.

Istnieje więc pilna potrzeba przyspieszenia procesów budowania społeczeństwa informacyjnego, co w znacznym stopniu przyczyni się do podniesienia atrakcyjności krajowych układów regionalnych dla nowych lokalizacji ośrodków naukowo-badawczych, firm przemysłowych i usługowych. Znaczącą rolę w tym zakresie spełniają zakłady przemysłowe, które poprzez innowacyjność swojej produkcji będą przyspieszać procesy kształtowania społeczeństwa informacyjnego.

[1] *Polska powinna inwestować w edukację*. Rozmowa z A. Krakowiakiem, www://rzeczpospolita.pl/Print/gazeta/wydanie 070521.

W tym głównym nurcie badawczym znajdują się prace niniejszego tomu, przygotowane przez pracowników reprezentujących ośrodki akademickie w Polsce związane z badaniami z zakresu geografii przemysłu.

Na wstępie Zbigniew Zioło (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) przedstawia rolę przemysłu w procesie kształtowania społeczeństwa informacyjnego. W artykule wyznacza etapy procesu dochodzenia do konkurencyjnych produktów, od badań podstawowych do produkcji rynkowej. Wiąże w ten sposób relacje nowoczesnego przemysłu z kształtowaniem społeczeństwa informacyjnego. Rozważania teoretyczne częściowo egzemplifikuje na przykładzie powiązań PZL Świdnik z otoczeniem międzynarodowym.

Pierwsza grupa prac poświęcona jest wybranym problemom kształtowania społeczeństwa informacyjnego w układach regionalnych. Tadeusz Stryjakiewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) prezentuje badania sektora informatycznego wykonane w ramach projektu ACRE, zwracając uwagę na zagadnienie lokalizacji i zachowania przestrzenne pracowników na przykładzie firm występujących na terenie poznańskiego obszaru metropolitalnego. Przedstawia wpływ rozwoju sektora informatycznego na zmianę tradycyjnych koncepcji lokalizacji działalności gospodarczej, a następnie prezentuje wstępne wyniki badań dotyczące zachowań pracowników sektora informatycznego na terenie poznańskiego obszaru metropolitalnego. Maria Tkocz, Jakub Żydzik (Uniwersytet Śląski, Katowice) analizują kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego w województwie śląskim. Zwracają uwagę na główne jego cechy, czyli poziom wykształcenia, kierunki i liczbę studentów w szkołach wyższych związanych z informatyką, liczbę pracujących w sektorze informatycznym, działalność parków przemysłowych i technologicznych na terenie województwa. Andrzej Raczyk (Uniwersytet Wrocławski) i Helena Dobrowolska-Kaniewska (Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej) analizują kształtowanie się struktury przestrzennej przemysłu i usług według poziomu techniki na przykładzie województwa dolnośląskiego. Na tle prezentacji metod klasyfikacji podmiotów gospodarczych ze względu na poziom zaawansowania techniki przedstawione zostały uwarunkowania kształtowania nowoczesnej struktury gospodarczej regionu. Katarzyna Świerczewska-Pietras (Urząd Miasta Krakowa) przedstawia inwestycje w zakresie infrastruktury informatycznej podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na poprzemysłowym obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji Zabłocia w Krakowie. Proces kształtowania się przemysłu wysokiej techniki w Polsce analizuje Anna Świdurska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań). Na podstawie przyjętej klasyfikacji przemysłu wysokiej techniki przedstawia jego dynamikę rozwoju oraz zmiany potencjału ekonomicznego wyróżnionych grup w przestrzeni krajowej.

W drugiej grupie prac prezentowane są wyniki badań dotyczące poziomu informatyzacji przestrzeni europejskiej. Wiesława Gierańczyk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń) podjęła problematykę innowacyjności jako głównego filaru społeczeństwa informacyjnego Europy. Przy pomocy wielu metod dokonała klasyfikacji państw pod względem wybranych cech i ujęć syntetycznych. Monika Borowiec, Sławomir Dorocki (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) i Bartosz Jenner (Uniwersytet Jagielloński, Kraków) przedstawili problematykę wpływu kapitału ludzkiego na kształtowanie społeczeństwa informacyjnego i innowacyjność struktur przemysłowych. W świetle wielu mierników określili stopień różnicowania regionów, a następnie stosując wartość miernika syntetycznego określili zróżnicowanie kapitału ludzkiego przestrzeni europejskiej. Do powyższej tematyki nawiązuje praca Wioletty Kilar (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), która podejmuje zagadnienie zróżnicowania potencjału ekonomicznego 130 największych światowych korporacji infor-

matycznych. Na podstawie wybranych cech (wartość sprzedaży, wartość aktywów i wartość rynkowa) określiła ich rangi, a następnie przy pomocy miernika syntetycznego miejsce w strukturze hierarchicznej.

Trzecią grupę prac reprezentują artykuły podejmujące problematykę firm informatycznych w wybranych krajach. Krzysztof Stachowiak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) analizuje proces rozwoju przemysłu zaawansowanej technologii w Finlandii. Na tle analizy zmian poziomu konkurencyjności gospodarki i przemysłu przedstawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii i sektora ICT w gospodarce fińskiej. Mirosław Wójtowicz (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) przedstawia proces kształtowania się przemysłu komputerowego w Brazylii i jego strukturę przestrzenną. Tom kończy przeglądowy artykuł Tomasza T. Brzozowskiego (Wyższa Szkoła Handlowa, Wrocław), poświęcony tele-pracy. W świetle literatury przedstawia wpływ procesu informatyzacji na zmiany rynku pracy oraz jej pozytywne i negatywne skutki.

Mamy nadzieję, że prace zawarte w niniejszy tomie pobudzą na polu geografii przemysłu zainteresowania badawcze związane z procesami rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz rolą w tym zakresie przemysłu i firm reprezentujących sektor IT, a także nad ich wpływem na modernizację przestrzennych struktur społeczno-gospodarczych i kulturowych.

Zbigniew Zioło, Tomasz Rachwał